

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност “Професор” в професионално направление 3.2. Психология (Обща и възрастова), обявен в “Държавен вестник”, бр. 22 от 16.03.2021 г за нуждите на ФНОИ при СУ „Св. Климент Охридски“

Изготвил становището: проф. дпсн Снежана Илиева, катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа психология“, Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“

Информация за кандидата за професор

Конкурсът за академичната длъжност “Професор” в професионално направление 3.2. Психология (Обща и Възрастова) е обявен за нуждите на ФНОИ при СУ „Св. Кл. Охридски“ съобразно изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение. Единствен кандидат е доц. д-р Маргарита Ангелова Стефанова-Бакрачева. Тя е магистър по педагогика от СУ „Св. Кл. Охридски“, доктор по психология от Института по психология на БАН, от 2011 г. е доцент в Департамента по психология, Институт за изследване на населението и човека, БАН, а от 2018 г. е доцент във ФНОИ на СУ „Св. Климент Охридски“, като от 2019 г. до момента е заместник-декан по научна, проектна, международна дейност и връзки с обществеността.

М. Бакрачева има активно участие в научния живот, като е организирала и провела 12 национални научни форума, член е на 6 редакционни колегии на български и международни научни списания, както и е член на Дружеството на психолозите в България, Българската асоциация за тренинг и развитие и Съюза на учените в България.

Обща оценка на представените публикации

Доц. М. Бакрачева кандидатства с впечатляващ брой публикации, които значително надвишават както националните изисквания, така и изискванията на СУ „Св. Кл. Охридски“ за заемане на академичната длъжност „Професор“ (общо 1556,2 при минимално изисквани 550 точки). Тя участва в конкурса с общо 55 научни труда,

от които 3 монографии, 4 публикации в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, 43 публикации в нереферирани списания с научно рецензиране, 2 студии и 3 глави от книги. Представена е справка за 52 цитирания, от които 5 в реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни издания.

Научната продукция на кандидата на професор М. Бакрачева впечатлява не само с количествените показатели, но преди всичко в качествено отношение, като фокус на нейните изследвания са значими теоретични и приложни проблеми на съвременната психология. Тя е автор на три монографии, едната от които е представена като основен хабилитационен труд - „Идентичност и справяне със стреса“ (2017), а другите две „Многото лица на Аз-а (Образ за себе си в съвременната реалност)“, (2019) и „Проактивен майндфулнес – пътища към психично благополучие и процъфтяване“ (2020) разширяват изследователските ѝ търсения и постижения.

Нейните публикации са насочени преди всичко към изследване на психосоциалната идентичност, справянето на личността, психичното благополучие и щастие, като така разширява както традиционно установени сфери в психологията и разглежда и интерпретира в контекста на съвременните парадигми на позитивната психология. В съдържателно отношение могат да се обособят няколко изследователски насоки на изследванията на М. Бакрачева, които имат отношение не само към обща и възрастова психология, но и към социална психология. Сред водещите публикации са тези, които разглеждат индивидуалните стратегии за справяне със стреса (12 публикации), психично благополучие и качество на живот, в това число при различни възрастови групи и лица с увреждания и в неравностойно положение (12 публикации) и психосоциална идентичност (11 публикации), като се поставя и фокус върху изследване на виртуалната идентичност (7 публикации). Освен че може да се констатира, че изследователските търсения са балансирани в трите сфери – идентичност, стратегии за справяне и психично благополучие и във взаимодействието и пресечните точки помежду им, доц. Бакрачева има и публикации в други значими от теоретична и емпирична гледна точка проблемни области като превенция на насилието и девиантното поведение, интеркултурен

диалог, родителски стил, както и в актуалната и злободневна проблематика за учене в електронна среда и управление на кризисни ситуации. В публикациите си тя отчита и приложната значимост на важни за практиката проблеми, като част от публикациите ѝ насочени към изграждане на умения за справяне със стреса, приложението на психологията във фотографията, извеждане на иновативна типология, която разграничава отделни профили на зависимости, както и към темата за социалното предприемачество като част от съвременното кариерно развитие при хора в неравностойно положение.

Стремежът за приложение на резултатите от психологическите изследвания в обучението и консултантската практика се разширява и намира израз и в участие в 4 национални и 3 международни проекта.

Оценка на научните и научно-приложни приноси

Научните приноси на доц. д-р М. Бакрачева са коректно представени от нея и могат да бъдат обобщени по следния начин:

1. Анализ на стратегии за справяне със стреса и начини за трансформиране на реактивното поведение в проактивно като част от успешното управление на стреса и повишаване на адаптивността на личността. Подчертава се, че справянето е сложен процес, който има множество измерения и зависи както от индивидуалните характеристики, така и от социалния контекст. Отчита се ролята на виртуалната реалност и съзнателното бягство на личността от реалността във виртуалния свят като специфично поведение на справяне. Поставя се акцент върху оптимизма и резилентността на личността в процеса на адаптация и справяне.

2. Проучени и обобщени са водещите конструкти, прилагани в съвременната позитивна психология. Публикациите на доц. Бакрачева допринасят съществено за утвърждаването на позитивната психология у нас, като са направени изследвания и са изведени статистически значими закономерности, които разглеждат психичното благополучие, процъфтяването на личността и копингите като водещи за оптималното функциониране на личността. Отчита се връзката им с нагласата майндфулнес и ролята на смисъла на живота. Сред съществените изследователски приноси е установяването на взаимодействието и свързаността между благополучие, удовлетвореност от живота, щастие и процъфтяване, но и се извеждат различията в

техните предиктори въз основа на регресионни анализи. Подчертава се ролята на позитивните и негативните афекти за психичното благополучие и се извеждат практически насоки за повишаване на благополучието. Оптимизмът и представата за смисъла за живота се определят като значими за процъфтяването на личността и се подчертава влиянието на личностните и ситуативните фактори. Търси се практическото приложение на получените резултати и се предлагат три пътя към процъфтяването, които могат да бъдат научени: подкрепа на проактивния копинг; стимулиране на нагласата на активно приемане и активна когнитивна, емоционална и поведенческа осмисленост и себerefлексия в различните жизнени сфери.

3. Психосоциалната идентичност се разглежда в процеса на адаптацията и справянето със стреса. В контекста на идентичността се развива изследователска насока към установяване на значението на социалните мрежи и виртуалната идентичност, която допринася съществено за разбиране на поведението на млади хора във виртуалната реалност.

4. Направени са изследвания и са предложени практически насочени препоръки и интервенции, свързани с насилието и агресията, девиантното поведение и формиране на просоциално поведение на учениците.

5. Поставя се акцент върху развитието на социалното предприемачество и работата с хора в неравностойно положение.

6. Отчита се динамиката на средата и влиянието на КОВИД-кризата върху обучението в електронна среда и дистанционното обучение и начините за поддържане на интереса и мотивацията на обучаемите.

Приносителите на доц. М. Бакрачева имат висока теоретична и научно-приложна стойност и намират приложение в процеса на обучение, психологическо консултиране и интервенции. Нейните изследвания имат резултат в изведени въз основа на тях подходи и практически пътища, които могат да се прилагат в практиката на училищните и социалните психолози.

Оценка на учебно-методическата и преподавателската дейност

Доц. М. Бакрачева е утвърден университетски преподавател в областта на общата и възрастовата психология, като според приложената справка тя води задължителни курсове по Обща и възрастова психология, Обща психология,

Психология на развитието, Кризисна психологическа интервенция и избираем курс на английски език по Арттерапия в бакалавърски и магистърски програми във ФНОИ на СУ „Св. Кл. Охридски“. Наред с това е привлечена като хоноруван преподавател в магистърски програми към катедра „Психология и лидерство“, Военна академия „Г. С. Раковски“, в специалности Психология и Социална педагогика към катедра „Психология“, ФП, ПУ „Паисий Хилендарски“, в магистърска програма „Арттерапия“ на Факултета по изящни изкуства, Национална Художествена Академия. Под нейно ръководство са успешно защитили своите трудове 9 дипломанта и 3 докторанти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Доц. Маргарита Бакрачева е утвърден специалист, който заслужено се ползва с авторитет сред академичната и професионална общност. Нейните научни публикации обхващат значими проблеми от психологията, като наред с основополагащи научни проблеми, тя съумява да бъде на „гребена на вълната“ по отношение на значими за практиката актуални проблеми. Изследванията ѝ са аргументирани, методологически и статистически издържани, със значими за теорията и практиката резултати. Представените наукометрични данни съответстват на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение. Не са постъпили сигнали за плагиатство и не е установено такова.

Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемите членове на Научното жури да бъде присъдено академичното звание “Професор” в професионално направление 3.2. Психология (Обща и Възрастова психология) на Маргарита Ангелова Стефанова-Бакрачева – доцент в катедра „Социална педагогика и социално дело“ към Факултет по наука за образованието и изкуствата “ при СУ „Св. Кл. Охридски“.

17.07.2021

Изготвил становището:

(проф. дпсн Снежана Илиева)